

Jilemnice

Kraj: Liberecký

Správní obvod: Jilemnice

Nadmořská výška: 451 m n. m.

Počet obyvatel: 5 244

Adresa URL: www.mestojilemnice.cz

Okres: Semily

GPS souřadnice: 50.608897N, 15.506529E

První pís. zmínka: 1356 (668 let)

PSČ: 514 01

Facebook: [mestojilemnice](https://www.facebook.com/mestojilemnice)

Historie obce Jilemnice

Počátky Jilemnice jsou původně datovány do 14. století, kdy bylo město hospodářským centrem rozsáhlého štěpanického panství drženého pány z Valdštejna. Archeologický výzkum z roku 2016 však svými unikátními objevy kostela sv. Alžběty a stop osídlení v zámecké zahradě posunul počátky Jilemnice nejméně o 70 – 80 let do minulosti před první písemnou zmínkou z roku 1350. Žel historické prameny nám neumožňují souvislejší pohled do nejstarší historie Jilemnice, neboť naprostá většina jich byla zničena (zejména požárními katastrofami).

Pravidelný půdorys náměstí a přilehlých ulic nám napovídá, že město vzniklo patrně na zeleném drnu. Vzhledem ke své odlehlé poloze se Jilemnice rozvíjela pomaleji než poddanská města v živém a úrodném vnitrozemí. Zdá se však, že odlehlá poloha ji léta chránila před vážnými válečnými pohromami.

Rozmach města byl ještě výrazněji omezen od roku 1492, kdy si Valdštejnové město i panství rozdělili na dvě samostatné části. Z 15. století pocházejí první zmínky o jilemnických dolech. V následujícím století se připomíná zdejší vyspělé plátenictví.

Události třicetileté války zasáhly oblast až v roce 1634, kdy město vypálili Švédové. Přesto důsledky války pro město i okolí byly katastrofální. Jilemnice ztratila valnou část svého hospodářského zázemí, obchodní svazky byly na léta zpřetrhány. Město zchudlo natolik, že stavba skromné dřevěné školy v roce 1638 a znovu v roce 1683 si vyžádala spolupráci obou částí rozdělené obce a odprodej části obecního majetku. Obchod váznul po celé 17. století, zdejší plátna se nedokázala prosadit na širším než místním trhu. Také pokusy obnovit zdejší těžbu rud se minuly účinkem.

Pronikavý obrat k lepšímu nastává teprve rokem 1701, kdy obě části panství se spolu s městem opět sloučily pod rukou jediného majitele - hraběcího rodu Harrachů, jehož příslušníci vynikali pružnou a progresivní hospodářskou politikou.

Noví majitelé v první řadě pozvedli na světovou úroveň zdejší sklářství a plátenictví. Ze zahraničí nechali dovézt kvalitnější lněná semena a zároveň přizvali zkušené zahraniční odborníky, kteří měli naučit zdejší lid lepšímu zpracování lnu. Největším nedostatkem zdejších pláten bývalo jejich závěrečné zpracování. Proto Harrachové zakládali četná bělidla (nejbližší v Jilemnici - Hrabačově), jež poskytovala odpadní látky využívané s úspěchem v zemědělství jako první umělá hnojiva a přispěla tak nemalou měrou ke zvyšování úrovně polního hospodářství.

Plátenická sláva města vyvrcholila ve druhé polovině 18. a na počátku 19. století, kdy se zde tkaly vynikající batisty, závoje i další zboží špičkové kvality. Sláva zdejších výrobků daleko překročila hranice rakouské monarchie. Ostatně Krkonošské muzeum v Jilemnici dodnes chová ukázky ruční přize z počátku 19. století. 296 metrů této přize váží pouze jediný gram! Dodnes se jedná o nejjemnější

Iněnou přízi na světě. Len se zpracovával částečně po domácku, částečně v hraběcích manufakturách (nejbližší v Jilemnici - Hrabáčově). Také Jilemničtí se pouštěli do plátenického podnikání a zejména obchod jim přinášel značné zisky. To vše se začalo velmi rychle odrážet na vzhledu města. Staré přízemní roubené domky začaly ustupovat honosnější roubené zástavbě, objevily se i první zděné stavby. Rovněž obyvatel rychle přibývalo. Zámožnost se dodnes zračí v řadě barokových statuí v ulicích města a náměstí, zejména pak v monumentální barokní architektuře a cenném zařízení kostela sv. Vavřince.

Zvýšený stavební ruch spojený s rozvíjejícím se průmyslovým podnikáním měl však i své stinné stránky. Množily se zhoubné požáry a zvláště krutě postihly město v roce 1788, 1803, 1838. Valnou měrou setřely jeho někdejší ráz a přinutily zdejší obyvatele stavět z cihel a kamene. Při největším z uvedených požárů, v roce 1788, lehlo v Jilemnici popelem 114 domů a řada dalších v důsledku poškození musela být zbořena.

Během první poloviny 19. století plátenictví zvolna upadalo. Textilní podnikání stále více ovládala moderní tovární velkovýroba, v níž se Jilemnice nedokázala výrazněji prosadit a slibný rozvoj zahájený v 18. století zvolna ustrnul. Teprve ve druhé polovině století se ve městě opět začalo čileji podnikat. V průběhu 19. století se Jilemnice, od založení osídlená českým obyvatelstvem, začala probouzet k uvědomělému národnímu životu. Rozproudil se tu zejména po pádu Bachova absolutismu a Jilemnice se stala centrem českých obyvatel Krkonoš.

Se zlepšujícími se dopravními podmínkami (zejména po vybudování důležitých železničních spojů) se začal rozvíjet turistický ruch. Roku 1889 tu byl založen druhý mimopražský odbor Klubu českých turistů. V této souvislosti nelze nezpomenout na průkopnické úsilí dolnoštěpanického řídícího učitele Jana Buchara, neúnavného propagátora Krkonoš. Právě on si jako první uvědomil, jak významnou ekonomickou i národnostní posilou pro zdejší obyvatele může být proud turistů z vnitrozemí. Jilemnice se v té době začala měnit v příjemné východisko do západních Krkonoš.

Se jménem Jana Buchara je neodmyslitelně spojena další slavná jilemnická tradice - lyžování. Lyže sem přivezl pro své lesní dělníky v roce 1892 hrabě Jan Harrach. Ačkoliv se nejednalo o první české lyže (ty získal již v roce 1887 Josef Rössler Ořovský v Praze), lyžování se tady ujalo neobyčejně rychle, rozšířilo se do všech vrstev obyvatelstva a Jilemnice se stala nejvýznamnějším českým lyžařským centrem a jistě právem byla označována přídomek "kolébka českého lyžování". Ruku v ruce s praktickým využitím lyží se začalo rozvíjet i lyžování sportovní. Již v roce 1893 zdejší lyžaři uspořádali první lyžařský výlet a jen o rok později založili první samostatné lyžařské sdružení v českých zemích a na Slovensku "Český krkonošský spolek Ski". Ten se chopil organizace sportovního lyžování a spolu s pražským klubem sehrál v jeho rozvoji neobyčejně důležitou roli. Z Jilemnice vyšla řada vynikajících lyžařů. Jen zcela namátkou připomeňme tragicky zahynulého Bohumila Hanče (1913), dále pak Jaroslava Cardala, Evu Paulusovou, Stanislava Henycha, Květu Jeriovou – Peckovou, Veroniku Vítkovou (biatlon), Jaroslava Soukupa (biatlon), atd. Lyžařskou líhni zůstává Jilemnice dosud. Mladé talenty lyžařského a biatlonového sportu, který kombinuje lyžování se střelbou z malorážné pušky, mimo jiné vychovává ve specializovaných třídách místní základní škola a gymnázium. Mimořádným rozvojem prošlo ve druhé polovině 19. století také jilemnické školství. Vedle podstatně rozšířené sítě základních škol vznikla v roce 1873 průmyslová škola textilní, jež připravuje kvalifikované odborníky našemu textilnímu průmyslu dodnes. V roce 1913 bylo založeno gymnázium, první střední škola s českou vyučovací řečí v Krkonoších.

Slibný rozvoj města pokračoval i v meziválečném období. Přibrdily jej teprve mnichovské události, jež posunuly státní hranici až do těsného sousedství města a ochromily z velké části místní ekonomické vztahy a v neposlední řadě i turistický ruch.

Po roce 1945 zaznamenalo město výrazné proměny. Změnila se především struktura průmyslu. Textilní závody (dnes tu najdeme Mehler Engineered Products s.r.o. vyrábějící technické příze) byly zčásti nahrazeny průmyslem strojírenským (dnes Brano a.s., výroba autopříslušenství) a průmyslem potravinářským (Devro s.r.o. – nejvšestrannější výrobce umělých potravinářských střívek v ČR). V souvislosti s těmito změnami se změnila i struktura obyvatelstva.

